

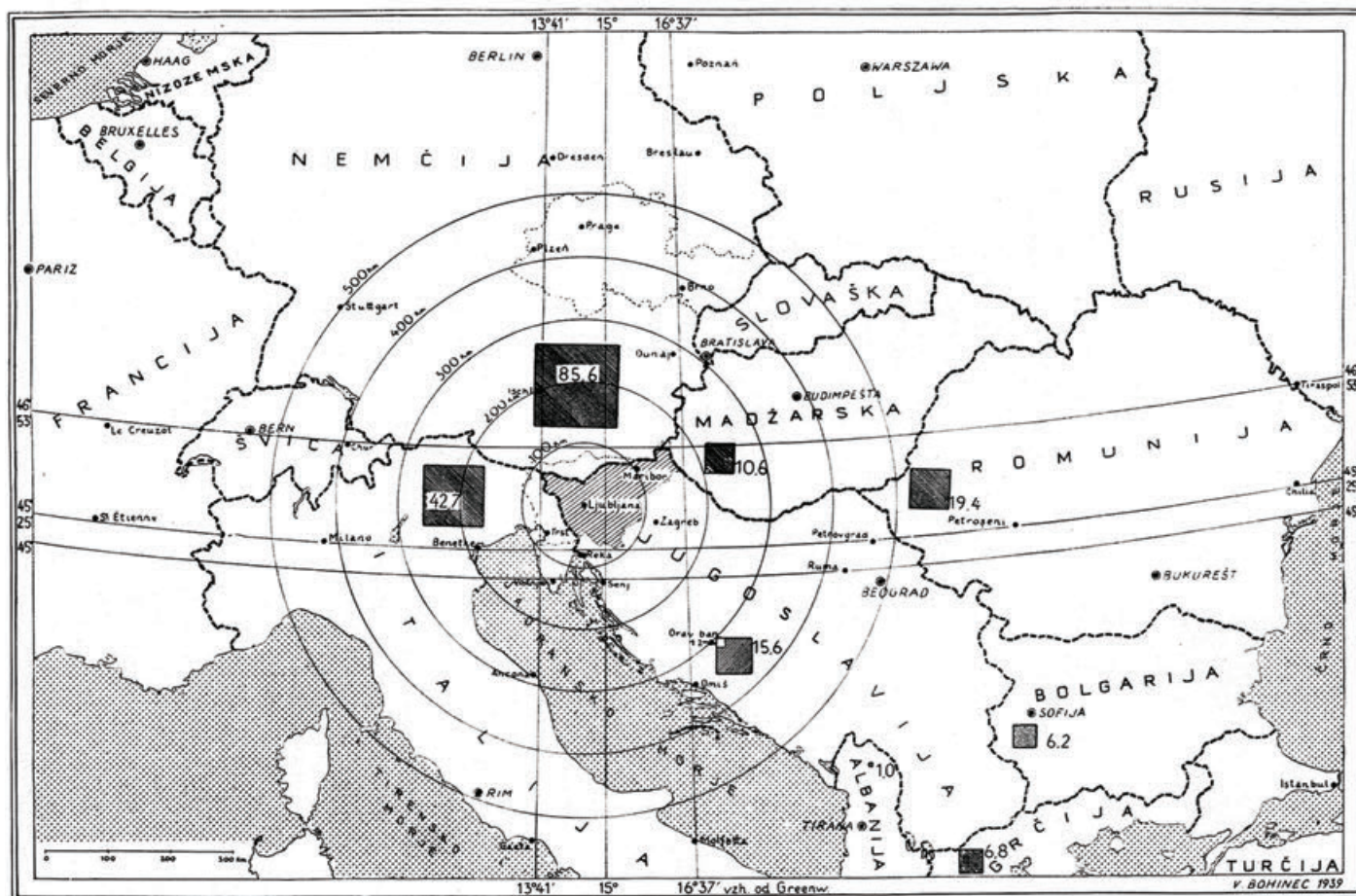
RECENZIJA KNJIGE LJUBLJANSKA INŽENIRSKA ZBORNICA LJUBLJANA'S CHAMBER OF ENGINEERS

Bogo Zupančič se je uveljavil kot raziskovalec in publicist, ki se posveča doslej nekoliko zapostavljenim časom in segmentom stroke: z obdobjem med obema vojnama in s tistim delom stroke (ali strok), ki predstavlja standardno večino ob velikih imenih, s katerimi se ukvarjata umetnostna zgodovina in kritika.

Nova knjiga je izčrpna, skoraj forenzična raziskava fenomena, ki je bil po 2. svetovni vojni nekako pozabljen in nepomemben ob velikih nalogah in izzivih obnove domovine in graditve svetle prihodnosti. Generacije, ki jim pripadam tudi sam so o tem vedele malo ali nič. Naši profesorji – arhitekti in gradbeniki – so bili večinoma tisti, ki so pred vojno igrali odločilne vloge v šoli in stroki, a naši pogledi so bili usmerjeni naprej, ne v zgodovino. Šele zdaj počasi spoznavamo, da so v preteklosti korenine vsega, kar je danes.

Moje prvo srečanje z realnostjo se je zgodilo, ko sem opravil strokovni izpit za pooblaščenega projektanta. Na spričevalu je pisalo, da sem postal "gradbeni inženir arhitektonske smeri". Pokazati sem moral tudi osnovno znanje o gradbenih strojih, kalkulaciji stroškov in ustavi.

Vse lepo in prav. Vedno sem spoštoval inženirsko plat svojega poklica in tudi kak načrt kanalizacije mi ni bil odveč. A kasneje v praksi sem začel spoznavati paradoksalnost odnosa med arhitekti in ostalimi inženirji. "Obsojeni" na sodelovanje se vendar niso preveč marali. Arhitekti so bili pač umetniki, ki ne vedo kaj preveč o statiki, gradbeniki pa so bili zopni realisti, ki so si upali reči da se kakšna reč pač ne da narediti. Tako prevladujoče vzdušje (zlasti med študenti) je seveda pavšalna slika, a tudi v praksi dobi sodelovanje različne oblike in stopnje. V prvem primeru arhitekt in gradbenik sodelujeta od začetka, na konceptualni ravni, v stalnem neformalnem stiku (v biroju); marsikatera ideja tako nastane tudi na osnovi inovativne konstrukcije. V drugem primeru arhitekt nariše projekt in da "podloge" statiku. Ta zadevo pregleda, presodi in preizkusi; z usklajevanjem in obojestranskimi popravki pride do sprejemljive rešitve. V tretjem, skrajnem primeru pa arhitekt ne dovoli nobene spremembe, ker je to poseg v njegove avtorske pravice. Taka samozavest je morda dopustna genijem, toda dostikrat si jo dovolijo mediokritete.

16. Društvo inženjerstva in arhitekture
Jugoslavija leta 1939 • Društvo inženjerstva in arhitekture
the Kingdom of Yugoslavia in 1939

Tehnički list, "ki je bil organ udruženja jugoslovenskih inženjera i arhitekta". V tretjem členu piše, kaj je namen društva: "Društvo je nepolitično in ima namen: a) vstvariti organizacijo inženjerjev za plodonosno delovanje v vseh panogah tehniške vede v znanstvenem, umetniškem in praktičnem pogledu na korist javnosti in posameznika;

Poklicne zbornice so bile v teh krajih že v stari Avstriji. Po 1. svetovni vojni je nova oblast dokaj centralizirano in birokratsko pričela ustanavljati institucije. Med njimi nas najbolj zanimata ravno zbornica in univerza. Tehniška fakulteta v Ljubljani je bila ustanovljena z vidnimi imeni, ki so prišla od drugod, tako kot tudi Vurnik in Plečnik, očeta ljubljanske šole za arhitekturo. Ta je bila pač oddelek skupne fakultete z gradbeniki in geodeti vse do konca 20. stoletja. Stalno nelagodje arhitekture, ki je svojo identiteto utemeljevala predvsem s Plečnikovo tradicijo stroke kot bolj umetniške kot tehnične, je našlo priložnost v evforiji samoupravljanja in stalnih reform visokega šolstva. Ustanovitev TOZD je bila vmesna stopnja do osamosvojitve fakultete za arhitekturo.

Z osamosvojitvijo države so prišle tudi poklicne zbornice, diferencirane po posameznih inženirskih vejah. Tudi znotraj arhitekture pride do procesa specializacije in diferenciacije (urbanizem, krajinarstvo, industrijsko oblikovanje...). Današnja zbornica arhitektov (ZAPS) je seveda standardna oblika, ki uveljavlja interese in samostojnost stroke ter ščiti svoje člane. Idealizem njenih ustanoviteljev je z leti spričo širjenja članstva in množice parcialnih interesov oslabil. Zakon o arhitekturi je ostal želja v oblakih. Današnje družbeno ekonomske razmere stroki niso naklonjene in zbornica je dokaj nemočna. Normirani ceniki storitev niso bili nikoli kaj več kot papir. Nelojalna konkurenca, siva ekonomija ter izkoriščanje poceni študentskega dela so vsakdanja praksa. Zakonodaja se neprestano spreminja. Splošna družbena klima temelji na nezaupanju v stroke, imena in podpise.

Z nostalgijo se lahko spominjamo načrtov za srednje veliko zgradbo v Ljubljani med obema vojnoma: en večji list z načrti v merilu 1:100, z žigi in podpisi. Danes je projekt za enodružinsko hišo debela mapa, polna podatkov, listin, soglasij in izjav; arhitekturni del je vmes ena drobna mapica...

Enotna inženirska zbornica tako stoji na začetku razvoja vseh strok, ki jih je združevala, a so se razvijale kasneje vsaka po svoje. Družbene okoliščine, ki so krojile ta potek, so se pojavljale v valovih – od medvojne stagnacije do povojne graditeljske evforije. Ta knjiga govori predvsem o ljudeh, ki so bili nosilci dejavnosti; ta pa je štela nekaj sto članov. Na koncu imamo danes pahljačo inženirskih poklicev in specializacij, število članov pa gre v tisoče. Prav ta razlika navaja na razmišljanje o vlogi in položaju stroke (arhitekture) danes.

Žal mi je, če je ta tekst zelo subjektiven in obravnava predvsem arhitekturo. Čeprav Zupančičeva knjiga obravnava čas, ki je daleč za nami, pa se same po sebi vsiljujejo primerjave. Marsikaj je bilo takrat drugače, marsikaj pa je tudi še danes podobno. To je znak, da bi enako in še kompleksnejšo knjigo zaslužila tudi zgodba zadnjih 50 let. Zlasti izpod peresa takega formata kot je Bogo Zupančič, ki z znanstveno distanco posreduje dejstva in ostaja na nevtralnih tleh. Še enkrat: čas je za samospraševanje slovenske arhitekturne scene. Ta knjiga pa je odlično izhodišče.

